

Synkkä matkailu: vastuullista turismia vai makaaberia ilottelua?

Hanne Korhonen

Haaga-Helia ammattikorkeakoulu

Restonomi

Tutkimustyyppinen opinnäytetyö

2024

Tiivistelmä

Tekijä(t) Hanne Korhonen
Tutkinto Restonomi
Raportin/Opinnäytetyön nimi Synkkä matkailu: vastuullista turismia vai makaaberia ilottelua?
Sivu- ja liitesivumäärä 35 + 2
<p>Dark tourism, tai synkkä matkailu tarkoittaa matkailua paikkoihin, joissa kuolema tai kärsimys on läsnä tai muuten assosioitavissa kohteeseen. Ilmiöön on liitoksissa laaja kirjo eettisiä ongelmia, minkä vuoksi ihmisten mielipiteet synkän matkailun eettisyydestä ovat vaihtelevia. Opinnäytetyössä pyritään selvittämään, millaisia ongelmia synkkään matkailuun liittyy ja kuinka sitä voidaan harjoittaa eettisten periaatteiden mukaisesti.</p> <p>Synkkä matkailu ei ole ilmiönä uusi, vaan sitä on tehty todistettavasti jo satojen vuosien ajan. Terminä synkkä matkailu on kuitenkin vain muutamia vuosikymmeniä vanha, sillä se kehitettiin kuvaamaan ilmiötä viime vuosituhannen lopulla. Yksi aiheen merkittävimpiä tutkijoita on Philip R. Stone, joka loi väriasteikon, jolla voidaan mitata kohteiden synkkyyttä tiettyjen kriteerien mukaisesti. Asteikon lisäksi Stone kehitti synkän matkailun seitsemän kategoriaa. Opinnäytetyössä avataan laajasti ilmiön taustoja ja historiaa sekä sen luokittelua kategoriittain. Jokaisessa kategoriassa esitellään myös esimerkkikohteita, ja määritellään Stonen väriasteikkoa apuna käyttäen, kuinka synkkä jokainen kategoria on. Tämän lisäksi synkkää matkailua tarkastellaan eettisestä näkökulmasta matkustusmotiivien kautta.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa aiheesta. Tutkimusaineiston tuottamiseksi menetelmänä käytettiin syvähaastatteluja. Tutkimuksen aikana suoritettiin neljä haastattelua. Haastatteluista saatuja tuloksia analysoitiin ja verrattiin jo olemassa olevaan tutkimusaineistoon, jonka pohjalta saatiin muodostettua valmis lopputuotos.</p> <p>Lopputuloksena tuotettiin tutkimus, jossa saatiin selville vastaus työn keskeisimpään tutkimusongelmaan, eli onko synkkä matkailu eettistä ja hyväksyttävää. Lisäksi avataan mitkä seikat vaikuttavat ilmiön eettisyyteen ja kuinka synkästä matkailusta saa tehtyä mahdollisimman eettistä. Tutkimuksen perusteella selvisi, että vaikka ilmiöön on liitettävissä useita eettisiä ongelmia, sitä voidaan harjoittaa myös vastuullisesti. Tuotetusta aineistosta saatiin myös selvitettyä se, mitkä seikat vaikuttavat ihmisten haluun vieraila eri kohteissa ja millaiset kohteet koetaan epäeettisiksi.</p>
Asiasanat Synkkä matkailu, dark tourism, etiikka

Sisälllys

1	Johdanto	2
2	Tutkimuksen kohde	4
3	Synkkä matkailu	5
3.1	Ilmiön historia	5
3.2	Synkkä matkailu niche-matkailun muotona.....	6
3.3	Luokittelu.....	6
3.4	Kategoriat.....	8
4	Synkän matkailun eettisyys ja motiivit.....	15
4.1	Etiikka	15
4.2	Matkailun etiikka.....	16
4.3	Synkän matkailun motiivit.....	17
4.4	Maslown tarvehierarkia	17
5	Menetelmät	19
5.1	Laadullinen tutkimus.....	19
5.2	Haastattelut.....	19
6	Tutkimustulokset	21
6.1	Taustatiedot	22
6.2	Haastateltujen näkemykset ja perustelut	23
6.2.1	Valoisimmat kohteet	24
6.2.2	Synkemmät kohteet	25
6.3	Tulosten analysointi.....	26
6.4	Vastaukset tutkimusongelmaan.....	28
7	Pohdinta ja päätelmät.....	29
	Lähteet.....	32
	Liitteet.....	35
	Liite 1. Haastatteluihin käytetty haastattelupohja	35
	Liite 2. Tutkimustiedote.....	36

1 Johdanto

Dark tourism eli synkkä matkailu on matkailun muoto, joka on ollut olemassa jo pitkään, mutta ei ole koskaan saavuttanut suurten ihmismassojen suosiota täysin, vaikkakin se on alati kasvava trendi (Verdict 2023). Synkällä matkailulla tarkoitetaan matkustamista sellaisiin kohteisiin, joilla on traaginen menneisyys. Matkakohteissa on lähes aina läsnä kuolema tai kärsimys. Ilmiönä synkkä matkailu ei ole uusi, sillä uteliaisuus on saanut monet vierailemaan synkkää historiaa omaavissa paikoissa jo satojen vuosien ajan. Aihe on mielenkiintoinen, sillä se herättää paljon eriäviä mielipiteitä ja siitä keskusteltaessa herää paljon eettisiä kysymyksiä, joihin aion tässä opinnäytetyössä perehtyä.

Tässä opinnäytetyössä pureudutaan synkkään matkailuun ilmiönä, ja selvitetään sen eettisiä ongelmia kvalitatiivisen, eli laadullisen tutkimuksen kautta. Eettisten ongelmien tutkimusmenetelmänä käytetään syvähaastatteluja ja tuloksia verrataan jo olemassa olevaan tietokirjallisuuteen aiheesta, jolloin lopputuloksesta pyritään saamaan mahdollisimman todenmukainen. Ennen lopputuloksen saavuttamista on ratkaistava vastaukset siihen, mitkä ovat ihmisten motiivit synkkään matkailuun, millaisia mielipiteitä ja tunteita aihe herättää ja millaisia kokemuksia ihmisillä on. Valmiin tutkimuksen lopputuloksena syntyy analyysi synkkään matkailuun liittyvistä ongelmista ja tuloksiin pohjautuvaa pohdintaa siitä, onko synkkä matkailu eettistä tai hyväksyttävää.

Henkilökohtaisesti tutkimuksen aihe on kiehtova. Filosofia ja etiikka sekä true crime-podcastit ovat olleet kirjoittajan mielenkiinnonkohteita jo vuosia, ja se innoitti myös valitsemaan juuri tämän aiheen opinnäytetyön tutkimusongelmaksi. Aiheen valintaan vaikutti huomattavasti myös se, että synkästä matkailusta on suomeksi ilmeisen vähän tietoa saatavilla, lukuun ottamatta muita opinnäytetöitä, sekä harvoja suomenkielisiä lähteitä. Kokonaisuudessaan, tarkoituksena on saada aikaan pätevä ja validi tutkimus synkästä matkailusta ja siihen assosioitavista eettisistä ongelmista.

Raportin rakenne mukailee perinteistä raportin rakennetta. Opinnäytetyön tulevissa kappaleissa perehdytään aiheen akateemiseen tietoperustaan, johon sisältyy teoretietoa liittyen synkkään matkailuun ja etiikkaan. Työssä paneudutaan myös Stonen (2006) synkkyysasteikkoon ja synkän matkailun eri kategorioihin ja niiden piirteisiin. Tutkimuksen empiirisessä osiossa kuvaillaan projektin toteutusta kokonaisuutena, tiedonkeruumenetelmänä käytettyjä haastatteluja, sekä saatuja tuloksia. Työn lopussa on kirjoittajan omaa pohdintaa, jossa käydään läpi työn tuloksia ja niiden luotavuutta, sekä sitä, kuinka empiirinen osio onnistui. Kirjoittaja tuo esiin myös omia huomioitaan, päätelmiään ja mahdollisia kehittämisehdotuksia aiheesta.

Tutkimusongelma	Viitekehys (Luku)	Haastattelukysymykset (Luku)	Tulokset (Luku)
Pääongelma: Onko synkkä matkailu eettistä?	4.1, 4.2	6.1, 6.2, 6.2.1, 6.2.2	6
Alaongelma 1: Millaisia matkustusmotiiveja synkkään matkailuun voidaan liittää?	4.3, 4.4	6.2.1, 6.2.2	6.2.1, 6.2.2, 6.4
Alaongelma 2: Mitkä seikat vaikuttavat ihmisten mielipiteisiin synkästä matkailusta?	4	6.2.1, 6.2.2	6.3, 6.4

Taulukko 1: Peittomatriisi

Yllä oleva peittomatriisi esittelee tutkimuksen pääongelman sekä kaksi alaongelmaa, sekä avaa missä luvuissa on raportoitu ongelmien teoreettinen viitekehys, haastattelukysymykset sekä tulokset.

2 Tutkimuksen kohde

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen keskeisimmät näkökohdat, jotka auttavat lukijaa ymmärtämään miksi ja miten tutkimus toteutetaan. Ensimmäisenä tarkastellaan tutkimusongelmia ja -kysymyksiä, jotka ohjaavat tutkimusta. Tämän jälkeen määritellään tavoitteet, jotka kiteyttävät sen, mitä kaikkea tutkimuksella halutaan saavuttaa. Seuraavaksi käsitellään tutkimushaastattelujen toteutusta asteittain. Lopuksi esitellään tutkimushaastattelujen tulokset, joista saa ensimmäisen käsityksen siitä, mitä seikkoja haastatteluissa on saatu selville.

Tutkimuksen pääongelma on selvittää, onko synkkä matkailu eettistä vai ei. Tutkimuksessa paneudutaan myös kaikkiin eri seikkoihin, jotka muovaavat ihmisten mielipiteitä ja tunteita synkästä matkailusta, kuten siihen liittyviin motiiveihin. Tutkittavien matkailumotiiveja tarkastelemalla pystytään tekemään päätelmiä vastaajien arvoista ja mielipiteistä aiheeseen liittyen. Tuotetun aineiston pohjalta pyritään löytämään yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia vastaajien välillä ja analysoimaan niitä, sekä vertaamaan niitä olemassa olevaan tutkimustietoon.

Tutkimuksella on muutama eri tavoite. Suurin tutkimustavoite on saada vastaus tutkittavaan ongelmaan, eli siihen, onko synkkä matkailu eettistä, ja mitkä tekijät sen eettisyyteen tai epäeettisyyteen vaikuttavat. On tärkeää ymmärtää mitkä asiat vaikuttavat ilmiön eettisyyteen, joten tutkimus on hyödyllinen etenkin synkästä matkailusta kiinnostuneille sekä matkailualan opiskelijoille. Toinen tärkeä tavoite on saada lisättyä aiheesta olevan akateemisen, suomenkielisen kirjallisuuden määrää. Tämä olisi hyödyllistä nykyisille ja tuleville matkailun opiskelijoille, sekä muille aiheesta kiinnostuneille, sillä se helpottaisi suomenkielisen tiedon etsimistä.

Kirjoittajan kannalta henkilökohtaisena tavoitteena on oppia myös tuottamaan pätevä tutkimus ja raportoida sen tuloksista hyväksytyn opinnäytetyön muodossa.

3 Synkkä matkailu

Synkällä matkailulla tarkoitetaan sellaisiin kohteisiin matkustamista, joihin voidaan liittää kauhua, kuolemaa, kärsimystä tai katastrofeja (Hovi 2011, 182). Suomessa synkän matkailun tutkiminen on jäänyt vähäiseksi, jonka takia ilmiölle ei ole muodostunut vakiintunutta termiä, vaan eri lähteissä siitä on käytetty myös nimityksiä pimeä turismi, makaaberimatkailu, kauhumatkailu tai thanaturismi, joka viittaa kreikan kielen Thanatokseen, joka on kreikkalaisessa mytologiassa kuoleman jumala tai ruumiillistuma (Britannica, s.a.). Tässä luvussa käsitellään synkän matkailun teoriaa ja käydään läpi ilmiön historiaa, vetovoimatekijöitä sekä sen luokittelua erilaisiin kategorioihin. Esittelen kategorioiden yhteydessä synkän matkailun luokittelussa käytettävän synkkyuden väriasteikon. Luvussa avataan myös synkkää matkailua eettisestä näkökulmasta.

3.1 Ilmiön historia

Termeinä synkkä matkailu, synkkä turismi tai dark tourism ovat suhteellisen uusia, sillä vuonna 1996 tutkijat Lennon ja Foley käyttivät ilmiöstä sanaa dark tourism ensimmäistä kertaa kirjoittamassaan kirjassa *Dark Tourism: The Attraction of Death and Disaster*.

Aiheesta saatavilla oleva teoriatieto on pääosin kirjoitettu vuoden 1996 jälkeen, mutta se ei tarkoita sitä, että ilmiö itsessään olisi uusi. Synkkää matkailua tiedetään tapahtuneen jo satoja vuosia sitten. Aikaisimpia esimerkkejä synkästä matkailusta ovat muun muassa julkiset teloitukset, joita käytiin katsomassa, sekä matkat esimerkiksi Pompeijin tuhoutuneeseen kaupunkiin tai uskontoon kytkeytyvien marttyyrien kuolinpaikoille. Vaikka kohteilla on synkkää historiaa, nykyään edellä mainitut ja niiden kaltaiset kohteet, lukuun ottamatta teloituksia, luokiteltaisiin ensisijaisesti historiallisiksi kohteiksi. Synkässä matkailussa on olennaista, että kohteen synkät tapahtumat ovat osa suhteellisen läheistä historiaa. (Cultura Obscura 2021).

Joidenkin mielestä ilmiö kehittyi vasta hieman myöhemmin, esimerkiksi synkän matkailun tutkija A. V. Seaton (2007, teoksessa Hovi 2011, 183) on sitä mieltä, että sen synty liittyy vahvasti keskiaikaisen ja romantiikan ajan käsitykseen kuolemasta. Romantiikan ajalla viitataan noin vuosien 1780–1840 välille sijoittuneeseen aikakauteen (Kuopion klassillinen lukio s.a.) Hovi viittaakin artikkelissaan Seatonin teokseen *Guided by the Dark: From thanatopsis to Thanatourism* seuraavalla tavalla: ”Seatonin mukaan ilmiön juuret ovat keskiaikaisessa kuoleman representaation perinteessä ja 1700- ja 1800-lukujen romantiikassa” (Hovi 2011, 183). Romantiikan aikakaudella suosittuja synkkiä kohteita olivat muun muassa Waterloon taistelupaikka, sekä jo aiemmin suosittu, Pompeijin kaupunki. (Hovi 2011, 183)

1800-luvulla yleinen synkän matkailun muoto oli vierailut ruumishuoneilla. Muun muassa opastetut kierrokset Pariisissa sisälsivät useimmiten myös vierailuja kaupungin ruumishuoneilla. (Stone & Sharpley 2008, 574)

Esimerkki nykyaikaisesta synkästä matkailusta, joka on vetänyt aiheesta kiinnostuneita laajasti puoleensa, on Body worlds-näyttelyt, joissa on esillä aitoja ihmisten ja eläinten jäänteitä. Näyttelyiden tarkoitus on näyttää kuinka ihmis- ja eläinkehöt toimivat. (Bodyworlds, s.a.)

3.2 Synkkä matkailu niche-matkailun muotona

Synkkä matkailu on yksi nopeimmin kasvavista niche-matkailun trendeistä (GlobalData 2022). Niche-matkailu, eli räätälöidyt matkat, ovat nykyään kasvava trendi, sillä räätälöidyt matkat vastaavat matkailijoiden henkilökohtaisia tarpeita ja mielenkiinnon kohteita, mikä houkuttelee sen pariin. Niche-matkailu ei ole mikään tietty matkailutyyppi, vaan termin alle voidaan liittää paljon kategorioita. Esimerkkejä näistä kategorioista ovat muun muassa ruokamatkailu, ekoturismi, seksiturismi ja synkkä matkailu. Ilmiö on toisin sanoen vastakohta massaturismille, sillä sen tuotteet ja kohteet on muokattu juuri sellaisiksi, mikä täyttää pienten asiakassegmenttien toiveet. (Stainton 2023)

3.3 Luokittelu

Synkkä matkailu on terminä melko suppea kuvaamaan ilmiön todellista luonnetta, sillä ilmiö on todella monimuotoinen. Tämän vuoksi on kehitetty asteikko kuvastamaan eri kohteiden synkkyyttä. Kuusiosaisella asteikolla liikutaan tummasta vaaleaan. Mitä tummempi kohta asteikolla on, sen synkempi tausta sen kategorian kohteilla on. (Stone 2006, 146)

Asteikolla synkkyyttä mitataan tarkastelemalla seuraavia seikkoja:

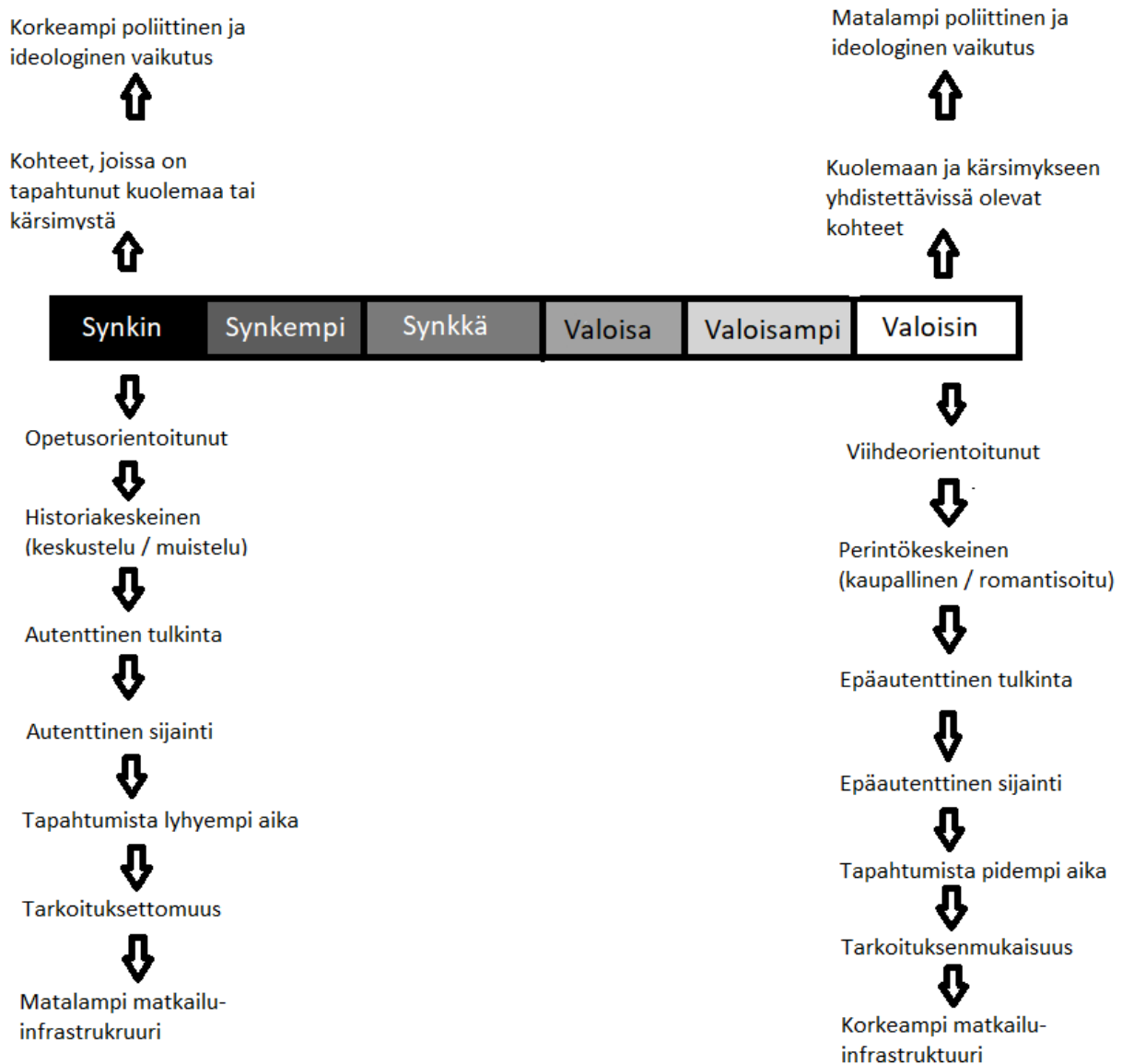
- *onko kohteen tarkoituksena olla opettavainen vai viihteellinen?*
- *Paikan sijainnin autenttisuus?*
- *Kokemuksen autenttisuus?*
- *Historiakeskeisyys?*
- *Kuinka suuri poliittinen ja ideologinen merkitys paikalla on?*
- *Onko paikassa kuollut joku vai onko kohde ns. ”vain” kuolemaan assosioitava?*
- *Kuinka kauan paikan esittämistä tapahtumista on aikaa?*
- *Kuinka paljon paikassa on turismia?*

(Stone 2006, 150–152)

Kohteita voidaan asettaa asteikon eri kohtiin tarkastelemalla, millaisia vastauksia yllä oleviin kysymyksiin saadaan. Jos tarkasteltava kohde on esimerkiksi viihdekeskeinen ja sitä markkinoidaan

turisteille, kohteen sijainti ei ole täysin autenttinen, ja esitettävistä tapahtumista on kulunut jo todella pitkä aika, voidaan päätellä, että kohde sijoittuu valoisaan päätyyn. Vastausten ollessa pääosin päinvastoin, kohde sijoittuu suurella todennäköisyydellä synkempään päätyyn. Vastausten ollessa sellaiset, että kohteeseen liittyy sekä synkkiä, että valoisia elementtejä, on tarkasteltava kokonaisuutta, sekä sitä, kumpiako elementtejä enemmän ja sen mukaan asettaa kohde johonkin kahden ääripään välille. Stonen synkkyysasteikko esitellään seuraavalla sivulla. Asteikkoon on havainnollistettu yllä mainitut kriteerit siitä, kuinka kohteiden synkkyyttä voidaan luokitella.

Kuva 1. Väriasteikko synkän turismin luokitteluun (mukaillen Stone 2006, 151)

Yllä oleva väriasteikko on hyödyllinen apuväline, kun halutaan luokitella synkän matkailun kohteita omiin lokeroihinsa. Kohteiden sijoituksesta asteikolla pystyy jo itsessään päättelemään melko paljon siitä, millainen kohde on kyseessä. Joidenkin kohteiden sijoittaminen on voi kuitenkin olla haastavampaa, sillä monilla kohteilla on erilaisia käyttötarkoituksia.

3.4 Kategoriat

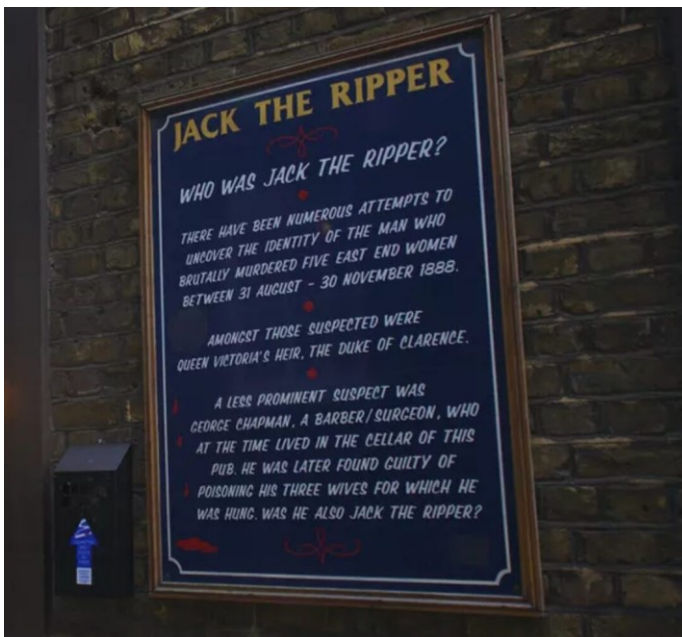
Seuraavaksi tarkastellaan synkkää turismia tuotekategorioiden näkökulmasta. Stonen mukaan (2006), synkkä turismi voidaan jakaa seitsemään eritasoiseen tuotekategoriaan. Jokaisella kategoriolla on omat ominaispiirteensä. Kategoriat voidaan myös asettaa edellä näytetylle väriasteikolle.

Seuraavilla sivuilla esitellään lyhyesti kaikki seitsemän tuotekategoriaa, joihin synkän matkailun tuotteet voidaan luokitella.

1) Synkät huvipuistot (*Dark fun factories*)

Synkän huvipuiston kategoriaan kuuluu kierrokset ja vierailukohteet, joissa pääpainona on viihde. Tällaisiksi kohteiksi voidaan lukea esimerkiksi kierrokset, joilla tutustutaan Viiltäjä-Jackin 1800-luvun Lontooseen sijoittuvaan tarinaan tai esimerkiksi mustaan surmaan, eli 1300-luvulla riehuneisiin ruttoepidemioihin. Myös kauhuteemaiset teemapuistot ja huvipuistot sisältyvät kategoriaan. Vaikka aihe on synkkä, kierrokset ja nähtävyydet on usein toteutettu jopa perheystävällisellä tavalla. (Stone 2006, 152)

Tämän kategorian kohteet luokitellaan synkän matkailun väriasteikolla kaikkein valoisimpaan päähän, sillä kokemukset eivät ole täysin autenttisia, niiden painotuksena on viihde, sekä ne ovat hyvin kaupallistettuja.

Kuva 2. Informatiivinen taulu Viiltäjä-Jack – kierrokselta (Black cab heritage tours s.a.)

2) Synkät näyttelyt (*Dark exhibitions*)

Tuotekategoriaan Synkät näyttelyt, kuuluvat museot, joissa on esillä synkkiä näyttelyitä. Toisin kuin kategoriassa numero 1, tarkoituksena ei ole kuoleman viihteellistäminen, vaan opettaminen (Stone 2006, 153). Kategorian sijoitus väriasteikolle voi vaihdella näyttelyiden sisällöistä riippuen, mutta

ilman muuta menee synkemmälle puolelle. Aivan synkimpään päätyyn synkät näyttelyt eivät kuitenkaan sijoitu, sillä niilläkin on kaupallinen fokus.

Kuva 3. Smithsonian-museon 9/11-näyttely (National museum of American history 2014)

Esimerkki synkät-näyttelyt-kategoriaan sopivista kohteista ovat Smithsonian-museon 9/11-näyttely. Näyttelyssä kerrotaan World Trade Centerin ja Pentagonin tapahtumista syyskuun 11. päivänä vuonna 2001. Esillä on useita esineitä, joilla on jokin tarina liittyen tapahtumaan.

3) Synkät tyrmät (*Dark dungeons*)

Vankityrmät, vankilat ja historialliset oikeussalit ovat synkät tyrmät-kategorian pääsisältö. Myös muut kohteet, joihin voidaan liittää rikosten ja rangaistusten teema voidaan laskea mukaan. Synkät tyrmät kattavat koko synkyyden väriasteikon, sillä niiden tarkoitukset ja autenttisuus vaihtelevat. Usein kategorian kohteet luokiteltaisiin suunnilleen asteikon keskivaiheille, sillä niillä on sekä opetus- että viihdetarkoituksia. Ne ovat usein myös hyvin autenttisia. (Stone 2006, 154)

Hyvä esimerkki kategorian kohteesta on Galleries of Justice, eli kansallinen oikeusmuseumo Englannin Nottinghamissa. Museossa esitellään muun muassa historiallisia vankityrmiä ja rikollisten rangaistukseen käytettyjä kidutusvälineitä, sekä viktoriaanisen ajan oikeussali. (National Justice Museum s.a)

Kuva 4. Vankityrmä kansallisessa oikeusmuseossa (Britain Express s.a.)

4) Synkät lepopaikat (*Dark resting places*)

Synkkien lepopaikkojen kategoriaan luetaan hautausmaat ja muut hautapaikat matkailijoiden kohteina (Seaton 2002). Usein tällaisissa paikoissa käydään muistelemassa sinne haudattuja henkilöitä, usein historiallisia merkkihenkilöitä tai muuten vain tunnettuja julkisuuden henkilöitä. Yhtenä vetovoimatekijänä toimii usein myös muistomerkkien arkkitehtuuri. Hautausmaat ja muut hautapaikat voidaan sijoittaa synkkyyden väriasteikon keskelle, sillä niissä on sekä synkkiä että valoisia elementtejä (Stone 2006, 155).

Nykyään osa kategorian kohteista on kuitenkin kaupallistumassa, ja muuttamassa muotoaan. Esimerkiksi Hollywoodin Dearly Departed-kierroksia, joiden ideana on vierailla edesmenneiden Hollywood-tähtien haudoilla, markkinoidaan hauskoina ja luvataan että kierros sisältää mitä kutkuttavimpia tähtien tragediatarinoita (Stone 2006, 155). Kierrosten makaaberius kiehtoo monia, mutta houkuttelee myös edesmenneiden tähtien ihailijoita. Kierroksilla voi nähdä muun muassa 1930–1990-luvuilla vaikuttaneen laulaja Frank Sinatran ja 1940-luvulla tunnetuksi tulleen näyttelijä Rita Hayworthin haudat.

5) *Synkät pyhäköt (Dark shrines)*

Kategorian synkät pyhäköt kohteet ovat paikkoja, joiden tarkoituksena on lähiaikoina menehtyneiden henkilöiden muistaminen. Usein tällaisia pyhäköitä syntyy, kun kuollut on julkisuudesta tuttu henkilö, tai on tapahtunut jokin suuri tragedia, kuten joukkoammuskelu tai vakava suuronnettomuus. Pyhäköille ominainen piirre on se, että paikalle ilmestyy kukka- tai kynttilämeri. Synkät pyhäköt eivät useimmiten houkuttele turisteja ainakaan tarkoituksellisesti, vaan monet vierailevat paikalla muistamassa tragediassa menehtynyttä tapauksen saaman mediahuomion takia. Pyhäköt eivät houkuttele ihmisiä muuten kuin lyhyen ajan. Pyhäköt sijoittuvat väriskaalan synkempään päättyyn, sillä paikoilla ei ole viihdearvoa, vaan ihmiset käyvät paikalla muistelemassa ja suremassa. (Stone 2006, 155)

Kategorian tunnetuin tapaus lienee 1997 menehtyneen prinsessa Dianan pyhäkkö. Sen jälkeen, kun Diana menehtyi auto-onnettomuudessa, miljoonat ihmiset vierailivat Kensingtonin palatsilla Lontoossa, ja jättivät sinne valtaisan kukkameren. (Stone 2006, 155)

6) *Synkät konfliktialueet (Dark conflict sites)*

Synkillä konfliktialueilla tarkoitetaan sotien taistelulenttiä. Kohteet ovat hyvin historiakeskeisiä, ja alun perin niillä ei ollut arvoa synkän turismin kohteena. Nykyään kohteita hyödynnetään synkässä matkailussa, ja konfliktialueilla järjestettävät kierrokset ovat yleistyneet. Konfliktialueet sijoitetaan väriasteikon valoisammalle puolelle, sillä nykyään kohteisiin liittyy runsaasti valoisia elementtejä. (Stone 2006, 156)

Synkät konfliktialueet-kategoriaan kuuluvat esimerkiksi maailmansotien taistelulentät, kuten Verdunin kaupunki Ranskassa, jossa saksalaiset ja ranskalaiset taistelivat toisiaan vastaan. Verdunin taistelu on ensimmäisen maailmansodan tunnetuin ja pisin taistelu, kestäen kymmenen kuukautta. (Imperial War Museums s.a.)

7) *Keskitysleirit (Dark camps of genocides)*

Nimensä mukaisesti, kategoriaan keskitysleirit kuuluvat keskitys- ja tuhoamisleirit, eli paikat, joiden teemana on paikalla tapahtunut kansanmurha. Kategoria voidaan sijoittaa synkkyysasteikon synkimpään päättyyn, sillä siinä ei ole ollenkaan valoisia elementtejä. Keskitysleirien sijainti on autenttinen, eli ne sijaitsevat samalla paikalla, kuin missä paikan teemana toimiva kansanmurha on tapahtunut. (Stone 2006, 157)

Keskitysleireillä järjestetään usein kierroksia, joilla kerrotaan totuudenmukaisesti paikan tapahtumista ja näytetään tapahtumapaikkoja. Paikat ovat historiallisia ja niiden painotuksena ei ole viiheteellisyys, vaan opetus.

Kategorian tunnetuin esimerkki on Auschwitz-Birkenau, eli toisen maailmansodan aikana natsien ylläpitämä tuhoamisleiri Puolan Oświęcimissä kylässä. Leirillä surmattiin pääasiassa juutalaisia, mutta myös muita vähemmistöryhmiä, kuten puolalaisia, romaneita, kehitysvammaisia ja seksuaalivähemmistöihin kuuluvia. (Auschwitz.net s.a)

Kuva 5. Auschwitz-Birkenaun muistolaatta. (Kuva: Hanne Korhonen 2018)

Keskitysleirit-kategoriaan kuuluvissa kohteissa on usein näkyvillä muistolaattoja ja paljon tietoa paikalla tapahtuneista raakuuksista. Yllä olevassa kuvassa on Auschwitz-Birkenaussa sijaitseva informatiivinen muistolaatta. Kaiken kaikkiaan, keskitysleirit sijoittuvat väriasteikolla synkimpään

päättyyn, sillä kaikki synkkyyden kriteerit täyttyvät, mutta myös siitä syystä, että niiden tunnelma on lähes käsinkosketeltavan aavemainen.

Kaiken kaikkiaan, Stonen (2006) synkkyysasteikko sekä synkän matkailun kategorioiden luokittelu on hyvin looginen tapa jaotella kohteita. Jokaisessa kategoriassa on selkeät raamit, mikä tekee niiden määrittelystä vaivatonta. Synkän matkailun eettisyyttä pohdittaessa voi miettiä kategorioiden tunnusomaisia piirteitä ja niiden synkkyyttä asteikon avulla ja tehdä omat johtopäätökset niiden pohjalta.

Stonen (2006) luomien synkän matkailun kategorioiden pohjalta voidaan todeta, että synkän matkailun käsite on todella laaja ja kattaa suuren skaalan erityyppisiä kohteita, vaihdellen kevyemmistä, viihdepainotteisista ”hupikohteista” todella synkkiin, autenttisiin kohteisiin.

4 Synkän matkailun eettisyys ja motiivit

Tässä kappaleessa käsitellään synkän matkailun eettisyyttä ja ihmisten motiiveja synkkään matkailuun. Aluksi käydään läpi lyhyesti etiikkaa yleisesti sekä osana kaikenlaista matkailua, jonka jälkeen pureudutaan nimenomaan synkkään matkailuun eettisestä näkökulmasta tarkastellen. Luvun loppupuolella avataan mikä ilmiössä houkuttelee matkustajia, eli tarkemmin sanottuna tutkaillaan, millaisia motiiveja synkkään matkailuun liittyy.

4.1 Etiikka

Nykyaikana ihmiset ovat entistä tietoisempia omien valintojensa seurauksista ja vaikutuksista. Eettiset valinnat matkailussa ovat jatkuvasti nouseva, positiivinen trendi (Universitat Oberta de Catalunya 2017). Ihmisten näkemykseen eettisyydestä vaikuttavat suuresti jokaisen omat, henkilökohtaiset arvot ja mielipiteet.

Etiikka on filosofian haara, joka käsittelee moraalisten arvojen, normien ja periaatteiden luonnetta, perusteluja, alkuperää ja soveltamista (Opetushallitus 2022). Etiikka voidaan jakaa kolmeen pääryhmään, jotka ovat metaetiikka, normatiivinen etiikka ja soveltava etiikka. Metaetiikka tutkii moraalisten käsitteiden, kuten esimerkiksi hyvyyden merkitystä ja luonnetta (Etiikka.fi s.a.). Toisin sanoen, metaetiikka on etiikan kielellistä tutkimusta (Opetushallitus 2024).

Soveltava etiikka käsittelee eri elämänalueilla esiintyviä konkreettisia moraalisia ongelmia normatiivisen etiikan teorian kautta. Soveltavan etiikan eri aloja ovat muun muassa lääkintäetiikka, bioetiikka tai ympäristöetiikka. (Filosofia.fi 2015)

Normatiivisen etiikka pyrkii tarjoamaan teorioita siitä, mitkä asiat tekevät teoista moraalisesti oikeita tai vääriä. Normatiivisen etiikan teorat ovat järjestelmällisiä ja laajoja, jotta niiden avulla voidaan arvioida mitä tahansa toimintamalleja eettisestä näkökulmasta. (Etiikka.fi s.a.)

Tiivistettynä, etiikan määritelmä on: ”Filosofian osa-alue, joka tutkii moraalialueita ja hyvää elämää.” Tarkemmin sanottuna, etiikka tutkii sitä, mikä on oikeaa tai väärää ja mikä hyvää tai pahaa, eli moraalisen toiminnan ja hyvän elämän perusteita. (TEPA-termipankki 2023) Tässä luvussa avataan etiikkaa ja eettisyyttä matkailussa yleisesti, sekä osana synkkää matkailua.

4.2 Matkailun etiikka

Kuten kaikilla muillakin aloilla, eettiset ajattelu- ja toimintamallit ovat tärkeitä matkailualalla. Etenkin viime vuosina vastuullisuuden merkitys matkailussa on kasvanut, ja nykypäivän matkailijat ovat tietoisempia siitä, millaiset matkailupalvelut ovat eettisestä näkökulmasta hyviä. (Hospitalitynet 2022).

Keskusteltaessa matkailun eettisyydestä käytetään usein termiä ”vastuullinen matkailu”. Lovelock & Lovelock (2013) viittaavat CapeTownin julistukseen, jonka mukaan vastuullisen matkailun periaatteisiin kuuluu esimerkiksi minimoida matkailun negatiiviset taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristövaikutukset, ja tuottaa paikallisille asukkaille taloudellista hyötyä. Lisäksi paikallisen kansan ja kulttuurin kunnioittaminen, sekä maailman monimuotoisuuden vaaliminen on vastuullisen matkailun keskeisiä periaatteita. (Lovelock & Lovelock 2013, 4)

Edellä mainitut periaatteet pätevät myös synkkään matkailuun, mutta niiden lisäksi siihen voidaan liittää paljon eettisiä kysymyksiä ja ongelmia, sillä aihe on hyvin sensitiivinen ja siihen liittyy paljon moraalisia dilemmoja. Synkkä matkailu on synnyttänyt akateemisiakin väittelyitä siitä, kuinka synkkä turismi kaupallistaa kuolemaa ja katastrofeja. Chen & Xu avaavat Artikkelissaan *The Moral gaze in commercialized dark tourism* synkän matkailun eettisiä ongelmia ja viittaavat muun muassa alan tutkijoihin Lennoniin ja Foleyyn. Lennonin ja Foleyyn mukaan synkän matkailun suurin eettinen ongelma on traagisten tapahtumien kaupallinen ja rahallinen hyväksi käyttäminen. Osa synkistä kohteista myy kokemuksen lisäksi kohteen tapahtumiin liittyviä muistoesineitä ja matkamuittoja, mikä voidaan nähdä rahallisena hyötymisenä tragediasta. Toinen suuri ongelma on se, kuinka kohteissa esitetään traagiset tapahtumat, sillä usein tragedian uhrien omaisia on elossa, ja heidän kannaltaan on epäreilua, että tapahtumilla ”mässäillään” tai uhreista näytetään valokuvia. (Chen & Xu 2020, 2167-2168)

Synkkä matkailu saattaa hyvin herkästi kaupallistaa kuoleman ja tehdä siitä niin sanotusti ”spektaakkelin” (Stone 2020, 2). Traagisten matkamuittojen myyminen ja kuoleman laaja markkinointi turisteille herättää vahvojakin mielipiteitä.

Onko synkkä matkailu eettistä? Kysymykseen ei ole helppoa vastata, sillä aihe on hankala. Oikeaa tai väärää vastausta ei ole, vaan kysymyksen vastaus on jokaiselle henkilökohtainen, sillä se riippuu täysin omista kokeuksista, henkilökohtaisista arvoista, kulttuurista ja monista muista vaikuttavista tekijöistä. Synkän matkailun kohteiden eettisyys on tapauskohtaista, ja siksi ennen kohteissa vierailua kannattaa miettiä millainen kohde on kyseessä ja milloin tragedia on tapahtunut. Myös se, miten kohteessa esitetään tapahtumat vaikuttaa sen eettisyyteen. (Friedman 26.1.2024)

4.3 Synkän matkailun motiivit

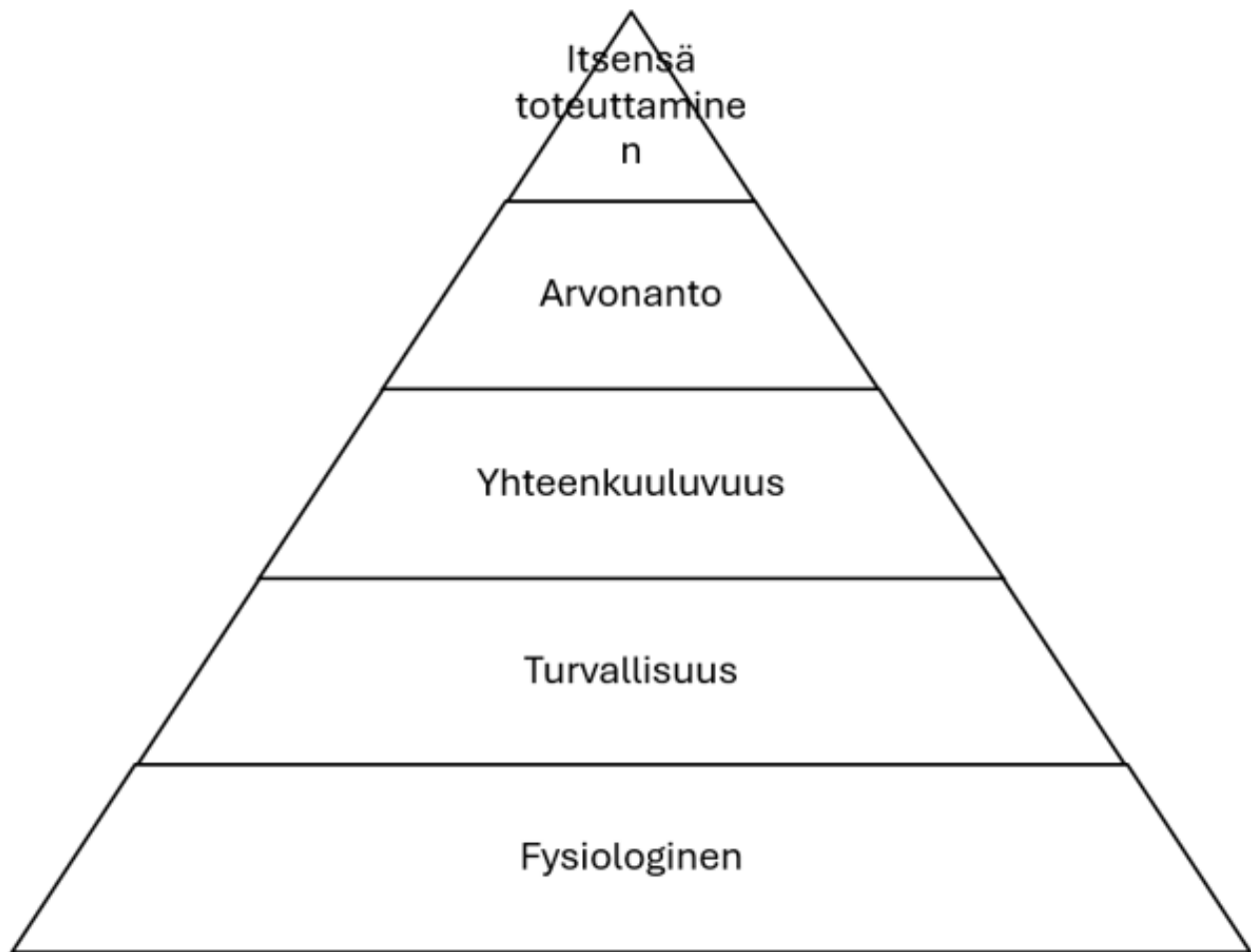
Jotta synkkään matkailuun liitettävissä olevia eettisiä kysymyksiä voidaan tarkastella kunnolla, on perehdyttävä siihen, miksi ihmiset matkustavat synkkiin kohteisiin ja mikä aiheessa kiehtoo matkustajia (Stone 2008, 576). Motiivit synkkään matkailuun vaihtelevat yksilökohtaisesti. Motiiveja synkän turismin harjoittamiseen voi olla opetustarkoitukselliset syyt tai halu kunnioittaa uhreja (Delgado 13.10.2022). Muita syitä ovat uteliaisuus ja kuoleman kiehtovuus. Makaaberit ja shokeeraavat asiat kiehtovat, mutta koska modernissa yhteiskunnassa kuolemasta on vieraannuttu, synkkä matkailu antaa mahdollisuuden kohdata kuolemaa turvallisessa ympäristössä ja ikään kuin turvallisen välimatkan päästä (Stone & Sharpley 2008). Monille, joille kuolema on jännittävä, pelottava tai muuten vaikea asia, synkkä matkailu on tapa käsitellä sitä.

4.4 Maslown tarvehierarkia

Matkailumotiiveja voi tarkastella myös Maslown tarvehierarkian kautta. Kaikenlaiseen matkailuun on aina jonkunlainen motiivi. Matkailumotiivit perustuvat siihen, mikä on matkan tarkoitus ja millaisia tarpeita matkailijalla itsellään on matkan suhteen. Tarpeet voidaan jakaa viiteen luokkaan ja asettaa ne pyramidin muotoon mukailemaan psykologi A. Maslown luomaa tarvehierarkiaa. (Kajaanin Ammattikorkeakoulu 2021)

Pyramidin tarkoitus on havainnollistaa ihmisen tarpeita, ja sitä kuinka kykenee nousemaan fyysisten tarpeiden tasolta kohti henkistä tasoa, kun välttämättömät tarpeet on saatu täytettyä (KAMK 2021). Tarvehierarkiaa kuvaavaa pyramidia on kritisoitu, sillä sen todistettavuudessa on haasteita, eikä se ole kaikille mielekäs. Tästä huolimatta se on suuri apu matkailumotiivien tarkastelussa.

Pyramidin alimmalla tasolla ovat fysiologiset tarpeet. Tällaisia tarpeita täytetään usein matkoilla, joiden tarkoituksena on lepo. Matkailija tahtoo ensisijaisesti virkistäytyä, sekä saada lepoa ja paeta arkea. Toisella tasolla tarpeena on turvallisuus. Matkan tarkoitus voi olla esimerkiksi terveydellinen. Kolmannella tasolla tarpeena on yhteenkuuluvuus, joka tarkoittaa sitä, että matkan motiivina saattaa olla rakkaus tai perhe. Neljäs taso on arvonanto, joka liittyy saavutuksiin ja statukseen. Matkailija saattaa haluta näyttää omia saavutuksiaan ja saada sosiaalista tunnustusta muilta. Kaikkein yli, eli viides taso on itsensä toteuttaminen. Kun matkailija etsii itseään, tutustua kulttuureihin, saada koulutusta tai täyttää omia toiveitaan matkan suhteen, matkailumotiivina on usein oman luonteen toteuttaminen tai esteettisen kauneuden arvostaminen. (KAMK 2021)

Kuva 6. Pyramidi (Mukaillen Maslow 1943)

Verratessa synkkää matkailua yllä olevaan pyramidiin, voisi sen sijoittaa tarvehierarkian mukaisesti huipulle. Synkkää matkailua harrastavat matkailijat täyttävät omia tarpeitaan ja mielenkiinnon kohteitaan, sekä oppivat matkoillaan uusia asioita kohteiden historiasta. Nämä seikat viittaavat siihen, että useimmiten tällaisen matkailijan tarpeet matkan suhteen eivät ole fyysisiä, vaan henkisiä ja motiivit itsensä toteuttamiseen liittyviä.

5 Menetelmät

Opinnäytetyötä tehtäessä voidaan käyttää erilaisia menetelmiä. Tässä kappaleessa käydään läpi opinnäytetyössä käytetyt tutkimusmenetelmät sekä hieman taustaa siitä, mistä syystä menetelmät on valittu ja kuinka niihin päädyttiin.

5.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus on laadullinen, eli kvalitatiivinen tutkimus, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkittavan kohteen laatua, merkityksiä sekä ominaisuuksia laajasti (Jyväskylän Yliopisto 2021). Kvalitatiivinen tutkimus on kannattava silloin, kun tutkittavasta aiheesta tarvitaan yksityiskohtaista tietoa.

Laadullinen tutkimus on siitä erityinen, että siinä korostuu saatujen tietojen subjektiivinen tulkinta ja konteksti. Saatuja tietoja ei siis pyritä yleistämään koskemaan koko väestöä, vaan tietojen merkitys yritetään ymmärtää arvioimalla niitä kontekstissaan (Abbadia 2023). Laadullisen tutkimuksen eri tutkimusmenetelmiä ovat esimerkiksi haastattelut, havainnointi tai dokumenttianalyysi.

Tämä tutkimus on kvalitatiivinen, sillä aihe herättää ihmisissä erilaisia tunteita, joten on tärkeää analysoida haastateltavilta saatuja tietoja perinpohjaisesti ja omassa kontekstissaan. Laadullinen tutkimus mahdollistaa tietojen täydellisen ymmärtämisen yksilötasolla ja monipuoliset mahdollisuudet tulkita saatuja tietoja.

5.2 Haastattelut

Alun perin tutkimusmenetelmiksi oli muutamia erilaisia vaihtoehtoja. Alkuperäinen visio oli toteuttaa fokusryhmähaastattelu, eli kohderyhmähaastattelu. Fokusryhmähaastattelu toteutetaan niin, että haastateltaviksi valikoidaan tutkimuksen kohderyhmään kuuluvia henkilöitä sopiva määrä. Ryhmän kokoontuessa haastattelija esittää haastateltaville kysymyksiä tutkimuksen aiheeseen liittyen. Osallistujat voivat vastata kysymyksiin, mutta he voivat myös kommentoida toistensa vastauksia ja keskustella aiheesta yhdessä, jolloin haastattelija saa paljon hyvää käyttökelpoista tutkimusaineistoa (Tilastokeskus s.a.).

Kävi kuitenkin ilmi, että syystä tai toisesta on melko haastavaa saada tarpeeksi osallistujia tällaiseen haastatteluun, joten pienen harkinnan jälkeen tutkimusmenetelmäksi valikoitui syvähaastattelu.

Syvähaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa tutkittavaan asian merkitykset pyritään saamaan esiin mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Menetelmä on siitä hyvä, että se auttaa tutkijaa ymmärtämään haastateltavien kokemuksia ja näkemyksiä eri näkökulmasta. (Näpärä 2017)

Tähän tutkimukseen syvähaastattelu on hyvä aineistonkeruumenetelmä, sillä siinä päästään tarkastelemaan lähempää haastateltavien matkustusmotiveja, ja niiden kautta heidän mielipiteitään ja näkemyksiään ilmiön eettisyydestä.

Puolistrukturoidulla haastattelulla tarkoitetaan haastattelua, johon on laadittu valmis kysymyslista avoimilla kysymyksillä, mutta jossa haastattelijalla on mahdollisuus kysyä muita kysymyksiä aiheeseen liittyen. Tällainen spontaani keskustelu voi antaa paljon yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta aiheesta. Kysymysten järjestys voi myös hieman vaihdella haastateltavien välillä. (KvaliMOTV s.a.)

Puolistrukturoidut haastattelut ovat yleisiä laadullisissa tutkimuksissa, sillä ne sopivat hyvin monipuolisen ja yksityiskohtaisen tiedon tuottamiseen sekä myös kokemusten ja mielipiteiden tutkimiseen. Puolistrukturoitu syvähaastattelu mahdollistaa myös sen, että valmiiksi suunnitellussa haastattelunrakenteessa ei ole pakko pitäytyä, vaan haastateltavan ja haastattelijan keskustellessa heidän kysymykset voidaan ottaa mukaan haastatteluun (Muotio 2022).

Vaikka menetelmä on tutkijalle melko työläs sen tuottamien tietojen analysoinnin monimutkaisuuden vuoksi, se antaa tutkijalle myös vapauksia haastattelujen rakenteen suhteen.

6 Tutkimustulokset

Haastattelujen toteuttaminen aloitettiin haastattelun suunnittelemisella ja haastattelukysymysten pohtimisella. Tavoitteena oli luoda sellainen haastattelupohja, jotta jokainen haastateltavilta kysyty kysymys olisi tutkimuksen kannalta relevantti. Haastattelussa ei kysyty haastateltavien henkilötoihin liittyviä kysymyksiä, sillä niillä ei ollut merkitystä. Haastatteluihin sisältyi kysymyksiä haastateltavien henkilökohtaisista kokemuksista synkän matkailun parissa, sekä esimerkkejä erilaisista synkän matkailun kohteista, joihin haastateltavien piti vastata olisiko kiinnostunut matkustamaan kyseisenlaiseen kohteeseen ja perustella miksi kyllä tai miksi ei. (Haastattelupohja, Liite 1.)

Kaikki neljä haastattelua toteutettiin huhtikuun ensimmäisen viikon aikana, ja enimmäkseen puhelimitse, mutta yksi haastattelu saatiin toteutettua myös kasvotusten haastateltavan kanssa. Itse haastattelujen toteutuksen kanssa ei ollut ongelmia, mutta haastateltavien löytämisen kanssa oli haasteita.

Sopivien haastateltavien löydyttyä ja haastattelupohjan valmistuttua aloitettiin haastatteleminen. Jokaiselle haastateltavalle toimitettiin asianmukainen tutkimustiedote (Liite 2), jossa kerrottiin tutkimuksesta kaikki olennainen tieto, sekä suostumuslomake allekirjoitettavaksi ennen haastattelua. Haastatteluja ei nauhoitettu, vaan sitä mukaa mitä haastateltavat vastasivat kysymyksiin ja keskustelivat aiheesta haastattelijan kanssa, haastattelijä kirjoitti muistiinpanoja haastattelusta.

Haastattelujen eteneminen aloitettiin esittelemällä tutkimusaihe jokaiselle haastateltavalle lyhyesti, ja siten, että tärkeimmät asiat tulivat selväksi. Jokaiselta haastateltavalta myös kysyttiin tässä vaiheessa, onko heillä kysymyksiä aiheeseen liittyen. Seuraavaksi siirryttiin peruskysymyksiin, jotka koskivat haastateltavien henkilökohtaisia kokemuksia ja mielipiteitä synkästä matkailusta. Haastateltavien niihin vastattua, niistä yhdessä hieman keskusteltua jatkettiin haastattelua eteenpäin. Seuraavat kysymykset koskivat haastattelijan itse luomia hypoteettisia esimerkkikohteita. Haastattelijä esitteli lyhyen mutta informatiivisen kuvauksen hypoteettisesta kohteesta, joka liittyi synkkään matkailuun jollakin tavalla, ja haastateltavan tuli vastata olisiko valmis matkustamaan kohteeseen ja perustella vastauksensa. Hypoteettisia esimerkkikohteita luodessa pidettiin mielessä Stonen (2006) synkkyysasteikko, jotta kohteet sijoittuisivat eri synkkyuden asteille.

Kysymykset 1–4 liittyivät haastateltavien kokemuksiin ja mielipiteisiin ilmiöstä, kun taas kohdissa 5–11 esiteltiin hypoteettinen kohde, joihin haastateltavat vastasivat, matkustaisivatko kohteeseen vai ei sekä perustelun omalle mielipiteelle.

Jokaista haastattelukysymystä ei käydä järjestyksessä läpi, vaan raportoinnissa pyritään pitämään fokus eettisyydessä ja haastateltavien näkemyksissä siitä. Raportoinnissa käydään läpi haastattelujen teemoja ja täydennetään sitä suorilla lainauksilla haastatteluista.

6.1 Taustatiedot

Haastateltavia oli yhteensä neljä kappaletta, ja he sijoittuvat ikähaarukkaan 20–30-vuotta. Kukaan haastateltavista ei ollut aiemmin harrastanut synkkää matkailua, mutta jokainen oli ainakin jollain tasolla kiinnostunut aiheesta. Jokaisella haastateltavalla oli myös jo valmiiksi tietynlaisia kohteita, jotka kiinnostivat huomattavasti enemmän kuin toiset.

Kyselyn alkupäässä haastateltavia pyydettiin kuvailemaan saatua mielikuvaa adjektiiveilla sekä vapaasti kertoen. Näistä mielikuvista ja adjektiiveista luotiin sanapilvi, joka havainnollistaa haastateltavien mielikuvia ilmiöstä.

Kuva 7. Sanapilvi haastateltavien mielikuvista

Sanapilven sisältö tiivistää visuaalisesti millaisia ajatuksia synkkä matkailu haastateltavissa herätti, ja jo niistä pystyy päättämään jonkin verran siitä, millaisia näkökulmia heillä on myöhemmin haastattelun aikana.

6.2 Haastateltujen näkemykset ja perustelut

Haastattelujen yhteydessä haastateltavia pyydettiin kertomaan omia mielipiteitään ja näkemyksiään synkästä matkailusta erilaisten kysymysten avulla. Lukuun ottamatta taustatietokysymyksiä, haastattelun jokainen kysymys oli sellainen, jotta sen vastauksista pystyi lukemaan haastateltujen mielipiteitä selkeästi. Haastatelluilta kysyttiin suora kysymys: ”Onko synkkä matkailu mielestäsi eettistä? Perustele miksi kyllä tai ei.” Vastauksia kysymykseen saatiin erilaisia, sillä osa haastateltavista ei olleet täysin varmoja vastauksestaan, mutta osalla taas oli selkeä mielipide asiaan. Kaikki haastateltavat kuitenkin hyväksyivät synkän matkailun tiettyjen ehtojen täytyessä.

” En osaa sanoa onko se eettistä vai ei, mielestäni ehkä vähän molempia. Synkän matkailun avulla voi saada hyödyllistä tietoa ja oppia uusia asioita, mutta jotkut eivät käyttäydy kohteissa asiallisesti. En näe synkässä matkailussa mitään pahaa, jos kohteissa käyttäydytään asiallisesti eikä harrasteta häirintää. Lisäksi minun mielestäni on väärin, jos kuolemasta tehdään jollain tavalla viihdettä, se ei ole oikein.”

” Mielestäni se riippuu motiiveista miksi kohteeseen matkustaa. Se on hyväksyttävää, jos kohteessa kunnioitetaan uhreja ja omaisia. Paikoissa huonosti käyttäytyminen, kuten sotkeminen ja naureskelu ei ole ok.”

Etenkin näiden kahden yllä olevan suoran lainauksen kohdalla pystyy huomaamaan jo tietyt ehdot, jotka haastateltujen mielestä tekee synkästä matkailusta oikeutettua ja eettistä. Eli kunnioittava käyttäytyminen uhreja ja omaisia kohtaan sekä muutenkin asiallinen käytös kohteessa oli osalle avaintekijöitä synkän matkailun hyväksyttävyyteen.

” Ei ole epäeettistä. Omasta mielestäni on ihan normaalia ja hyväksyttävää että haluaa käydä synkissä paikoissa.”

” Synkkä matkailu on mielestäni eettistä. Monien kohteiden tapaukset ja synkkä historia, kuten murhat, ovat jo muutenkin todella tunnettuja ja media on tapauksia jo riepoteellut. En näe, että ihmisten vieraileminen tällaisissa paikoissa enää mitenkään pahentaa tilannetta. Kohteissa täytyy kuitenkin silti muistaa olla kunnioittava.”

Lainaukset yllä osoittavat haastateltavien erot selkeästi. Kun osalle haastateltavista oli tärkeää, jotta tietyt ehdot täytyivät, toiset kaksi kokivat, että ilmiö on eettinen ja että on hyväksyttävää

harrastaa synkkää matkailua ilman näiden tiettyjen ehtojen täyttymistäkin. Vastauksista pystyy päättämään, että uteliaisuus ja mielenkiinto ovat riittäviä asioita oikeuttamaan synkän matkailun.

Haastattelukysymyksiin lukeutui myös niin sanottuja case-esimerkkejä, eli kysymyksiä, joissa esiteltiin kohde, ja haastateltavien piti kertoa mielipiteensä siinä valossa, matkustaisiko kohteeseen vai ei sekä perustella vastauksensa. Kysymysten tarkoituksena oli saada selville haastateltavien potentiaalisia matkustusmotiveja. Matkustusmotiveiden kautta voidaan tarkastella haastateltujen suhtautumista erilaisiin kohteisiin sekä nähdä, kuinka he perustelevat tai oikeuttavat synkkiin kohteisiin matkustamisen. Kielteisiin vastauksiin haastateltavat antoivat myös omat perustelunsa.

Alla esitellään vastauksia esimerkkikohdekysymyksiin. Kysymykset ja vastaukset on kategorioitu kahteen osaan, sen mukaan sijoittuvatko kohteet Stonen (2006) synkkyysasteikon valoisammalle vai synkemmälle puoliskolle. Vastauksissa tarkastellaan erityisesti haastateltavien perusteluja siihen, miksi kohteissa on hyväksyttävää vierailua ja miksi ei.

6.2.1 Valoisimmat kohteet

Siirrymme tarkastelemaan haastateltavien suhtautumista valoisampiin kohteisiin. Näihin lukeutuivat Stonen (2006) luokittelun mukaan kohde, jossa on esillä aitoja historiallisia kidutusvälineitä, kohde, jossa joku on surmattu 100 vuotta sitten, sekä kohde, jossa kuolema esitetään viihteen muodossa. Viihteellistetty kohde voi olla esimerkiksi kauhuteemainen huvipuisto

Näiden kolmen kevyemmän kohteen suhteen vastaajien mielipiteissä oli hieman vaihtelua, mutta ”kyllä”- ja ”ei”- vastausten perustelut olivat vastaajasta riippumatta hyvin samanlaisia. ”Kyllä”-vastauksiin yleisiä perusteluja oli mielenkiinto tai omat henkilökohtaiset motiivit.

”Koen empatiaa uhreja kohtaan. Kohteessa voi jollain tasolla samaistua siihen, mitä kidutuksen uhrin ovat joutuneet kokemaan.”

”Haluaisin nähdä aaveen tai jonkin muun paranormaalin ilmiön, ja tällaisessa kohteessa siihen on mahdollisuus.”

”Synkkä huvipuisto pelottavalla teemalla olisi mielestäni hauskaa ajanvietettä.”

Vastauksissa on nähtävissä selkeästi se, että Stonen (2006) asteikon valoisampaan päätyyn sijoittuvat kohteet ovat vastaajienkin mielestä selkeästi hyväksyttäviä kohteita melko kevyin perusteluin. Hauskuus ja kiinnostus olivat useimmille riittäviä motiveja kohteessa vierailuun.

”Ei”-vastauksia tuli ainoastaan kaksi kappaletta, kohtaan ”Kohde, jossa kuolema esitetään viihteenä, esimerkiksi kauhuteemainen huvipuisto.” Kieltävien vastausten perusteluna oli kummallakin eettiset syyt.

” En menisi, sillä koen että ei ole eettistä tehdä viihdettä kuolemasta.”

” Jos kohteessa kuolema esitetään viihteenä, ja se perustuu aitoon tapaukseen, on mielestäni todella epäeettistä osallistua tällaiseen toimintaan. Kuitenkin, jos se on pelkkää fiktiota, on ihan hyväksyttävää käydä tällaisessa paikassa. Itse en kuitenkaan menisi.”

Haastattelujen tuloksia lukiessa sen huomaa, että ihmiset ajattelevat hyvin erilaisilla tavoilla, koska osan mielestä esimerkkien mukaiset kohteet olisivat vain harmitonta hupia, kun taas toiset pohtivat asiaa huomattavasti syvällisemmin ja omatoimisesti pohtivat kohteiden eettisyyttä. Kuoleman viih-teellistäinen oli selkeä eettinen ongelma osalle vastaajista, vaikka kaikista synkän matkailun koh-teista juuri tällaiset kohteet sijoittuvat synkkyysasteikon valoisampaan pätyyn.

6.2.2 Synkemmät kohteet

Seuraavaksi siirrytään Stonen (2006) synkkyysasteikon synkemmälle puolelle. Hypoteettiset koh-teet ovat siis autenttisia ja niissä kuolema on vahvasti läsnä. Asteikon synkemmälle puolelle sijoit-tuviin kohteisiin lukeutuivat kohde, jossa joku on saanut surmansa vuosi sitten, kohde, jossa joku on kuollut lähiaikoina onnettomuuden seurauksena, kohde, jossa on esillä aitoja ihmisen jäänteitä tai kuvia niistä sekä kohde, joka on toiminut keskitysleirinä.

Verratessa haastatelluilta saatuja vastauksia valoisammissa kohteissa synkempiin, muutoksen kohteisiin suhtautumisessa huomaa selkeästi. Useimpien kysymysten vastauksissa ilmenee vaih-telua ja erilaisia mielipiteitä, kun taas valoisammissa kohteissa vastaukset olivat melko yksimielisiä.

Synkemmän puoliskon kohteiden ”kyllä”- ja ”ei”- vastausten perustelut poikkesivat huomattavasti valoisampien kohteiden perusteluista. ”Kyllä”-vastauksissa ilmeni enemmän syvällistä pohdintaa ja sosiaalisesti hyväksyttävämpiä motiiveja. Useissa myöntävissä vastauksissa perusteluja ja mat-kustusmotiiveja olivat muun muassa oppiminen, uhrien kunnioittaminen tai halu ymmärtää mitä paikassa on tapahtunut.

” Haluaisin kunnioittaa uhreja viemällä paikalle kynttilän tai kukkia.”

” Vierailisin keskitysleirillä, sillä minua kiinnostaisi oppia, mitä niissä on tapahtunut ja nähdä tapahtumien paikat itse. ”

Kielteisiä vastauksia synkempiin kohteisiin tuli lukumäärällisesti lähes yhtä paljon kuin myönteisiä. Kielteiset vastaukset haastateltavat perustelivat enimmäkseen eettisiin syihin tai henkilökohtaisiin arvoihinsa vedoten. Haastateltavien omat tunteet koskien kohteen ilmapiiriä vaikuttivat vastausten laatuun. Lisäksi sillä, milloin kohteiden synkät tapahtumat ovat tapahtuneet oli merkitystä haastateltaville.

” Tapaus on liian tuore, paikassa liian pelottava tunnelma.”

” Eettisistä syistä en haluaisi vieraillla niin tuoreella rikospaikalla. En koe sitä kunnioittavaksi ketään kohtaan.”

” En todellakaan vierailisi kohteessa, jossa esitellään jäänteitä. Ei ole eettistä katsella ruumiita, kuolleille pitäisi antaa hautarauha.”

Viimeinen kysymys, eli kysymys kohteesta, joka on toiminut keskitysleirinä, oli ainoa, johon kaikki vastasivat myöntävästi, sillä sen synkyydestä huolimatta haastateltavien mielestä keskitysleirit ovat osa historiaa ja on tärkeää, että ihmiset ymmärtäisivät, mitä leireillä on todellisuudessa tapahtunut.

Yleisesti ottaen, synkempien kohteiden suhteen haastatelluilla oli kaikkein yhtenevimmät mielipiteet. Tämän lisäksi, kaikkien haastateltujen perustelut sekä kielteisille, että myönteisille vastauksille sisälsivät samoja piirteitä keskenään. Synkemmistä kohteista keskusteltaessa huomasit, että mitä synkempi kohde oli kyseessä, sitä yhtenevämmät haastateltujen vastaukset olivat keskenään.

6.3 Tulosten analysointi

Tulosten perusteellisella analysoinnilla on tarkoitus tiivistää haastatteluissa saadut tulokset, sekä parantaa ymmärrystä tuotetusta aineistosta. Analyysillä pyritään tarkastelemaan saatua tietoa kriittisesti, tunnistamaan ja tulkitsemaan haastatteluissa heränneitä havaintoja sekä merkittäviä löydöksiä. Onnistunut analyysi lisää tutkimusaineiston informaatioarvoa (Tietoarkisto s.a.). Analyysin avulla voidaan myös saada selville, ovatko saadut tulokset ristiriidassa aiempien tutkimusten kanssa, vai tukevatko ne niitä. Saadun informaation avulla tutkija voi tehdä omia päätelmiään ja johtopäätöksiä aiheesta.

Tutkimushaastatteluista saadut tulokset olivat vaihtelevia, mikä oli odotettavissa. Haastatteluun saatiin hyvin paljon toisistaan eroavia vastauksia, mutta joidenkin kysymysten kohdalla vastaukset olivat huomattavan yhteneviä keskenään. Neljä haastateltavaa on pieni otanta koko väestöstä,

mikä saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen negatiivisesti. Haastateltavien vastaukset olivat kuitenkin melko hyvässä linjassa, jos saatuja tuloksia verrataan jo olemassa olevaan tietoon.

Haastattelujen aikana esiin nousi erilaisia suhtautumistapoja tutkimuksen aiheeseen. Jokaisella haastateltavalla oli omalaisensa näkemys synkästä matkailusta ilmiönä, ja se näkyi myös tavassa, jolla he aiheesta puhuivat. Osalle aihe ei ollut niin vakava, joka näkyi myös vastauksissa, kun taas toiset pohtivat asiaa syvällisemmin ja vakavammasta näkökulmasta. Vaikka näkökulmat ja mielipiteet olivat vaihtelevia, tietyissä aiheissa vastaukset olivat yhteneviä. Tästä hyvä esimerkki on viimeinen kysymys, jossa kysyttiin haastateltavilta, olisivatko he valmiita matkustamaan keskitysleirille.

Seikka, joka haastattelujen tuloksissa yllätti, oli se, että kysymys liittyen kaikkein valoisimpaan kohteeseen aiheutti eniten kahtiajakautumista haastateltavien välillä. Kyseisessä kysymyksessä kuvailtiin kohde, jossa kuolemasta on tehty viihdettä. Esimerkkejä tällaisista kohteista on kauhuteemaiset huvipuistot tai muut kuolemaan liittyvät hupikierrokset. Stonen (2006) synkkyysasteikolla tämänkaltaiset kohteet sijoittuvat valoisimpaan päähän, mikä tarkoittaa sitä, että kohde ei ole autenttinen sijainniltaan ja sen pääpainotuksena on viihdetarjoukset. Haastateltavista puolet kokivat epäeettiseksi vierailulla tällaisissa paikoissa, etenkin jos niissä esitetyt asiat pohjautuvat tositahtumiin.

Kahden yllä mainitun kysymyksen vastauksissa on pieni ristiriita siinä, että osa koki epäeettiseksi vierailulla kohteissa, jotka eivät ole autenttisia synkkien tapahtumien tapahtumapaikkoja, mutta olisi kuitenkin eettistä vierailulla kohteissa, joissa on massamurhattu tuhansia tai jopa miljoonia ihmisiä. Tällaiset ristiriidat selittyvät kuitenkin sillä, että haastateltavien mielestä matkailijan motiiveilla on suuri merkitys siihen, onko kohteessa vierailu eettistä vai ei.

Eri ikäisten haastateltavien välillä oli huomattavissa eroja vastauksissa sekä etenkin matkustusmotiveissa. Vanhemmat haastateltavat pyrkivät antamaan lähes aina asiallisen vastauksen ja he perustelivat vastauksiaan laajemmin, kuin nuoremmat vastaajat. Heillä ilmeni myös enemmän sellaisia vastauksia, joissa he eivät osanneet täysin sanoa, mitä mieltä ovat. Nuoremmilla haastatelluilla vastaukset olivat useimmiten suorempia ja perustelut kevyempiä. Esimerkkinä vastaajien eroista toimii kysymys 6, jossa kysyttiin, olisiko vastaaja valmis matkustamaan kohteeseen, jossa joku on surmattu 100 vuotta sitten. Vanhempien vastaajien perustelut myöntävälle vastaukselle oli empatia ja kunnioitus uhria kohtaan, kun taas nuoremmat perustelivat sitä jännittävyydellä ja sillä että tahdotisi nähdä aaveen tai muun paranormaalien ilmiön.

Kokonaisuudessaan, haastateltavilta eniten kannatusta saivat kohteet, jotka sijoittuivat Stonen (2006) synkkyysasteikon synkimpään päätyyn, tai noin sen keskivaiheille. Valoisimpaan päätyyn sijoittuvat kohteet taas aiheuttivat eniten ristiriitaa ja eroavaisuuksia haastateltujen kesken.

6.4 Vastaukset tutkimusongelmaan

Tutkimuksen keskeisin tutkimusongelma on ollut selvittää, onko synkkä matkailu eettistä vai ei. Haastatteluissa saatujen tulosten perusteella ilmiön eettisyyteen vaikuttaa muutamia eri tekijät. Tuloksista ensimmäisenä havaittava vaikuttaja on matkailijan motiivit. Haastatteluissa kävi ilmi, että pelkästään kohde, johon matkustetaan ei kerro, onko siellä vierailu eettistä, vaan matkailijan motiivit vierailulla kohteessa määrittävät eettisyyttä paremmin. Keskusteltaessa haastateltujen kanssa useimmat kertoivat, että oppimistarkoitukset tai kunnioitus uhreja kohtaan ovat hyväksyttäviä syitä harrastaa synkkää matkailua. Keskustelun kääntyessä viihteellisiin ja kaupallistettuihin synkän matkailun kohteisiin, suhtautuminen muuttui osalla haastatelluista negatiiviseksi, sillä kuoleman kaupallistamista ei koettu kunnioittavana, vaan pikemminkin epäeettisenä ilmiönä.

Matkailumotiivien lisäksi toinen seikka, mikä haastateltavien kertoman mukaan määrittää onko synkkä matkailu eettistä vai ei, on matkailijoiden käyttäytyminen. Haastattelun neljäs kysymys oli suora kysymys siitä, onko synkkä matkailu eettistä. Vastaukset vaihtelivat, mutta useimmat kuitenkin mainitsivat vastauksessaan, että jos kohteissa osataan käyttäytyä hyvin ja suhtautua aiheeseen kunnioittavasti, se tekee kohteessa vierailusta hyväksyttävämpää.

Kokonaisuudessaan, tutkimusongelmaan saadut vastaukset olivat suurelta osin odotettavissa, sillä ne tukevat hyvin muita kirjallisia lähteitä aiheesta.

7 Pohdinta ja päätelmät

Tässä luvussa käydään läpi päätelmiä, jotka pohjautuvat tutkimuksen valmiisiin tuloksiin. Tämän lisäksi avataan kirjoittajan omia pohdintoja aiheeseen, sekä koko opinnäytetyöprosessiin liittyen.

Synkkä matkailu on monipuolinen ja mielenkiintoinen matkailun muoto, mutta sen eettisyydestä on monia toisistaan eriäviä mielipiteitä. Mielipide-erot ovat täysin ymmärrettäviä, sillä ihmiset muodostavat mielipiteensä usein omien arvojensa ja tunteidensa pohjalta, ja tästä syystä ilmiön eettisyyteen voi olla erilaisia näkökulmia. Suoritetun tutkimuksen tulokset tukevat jo olemassa olevien tutkimusten ja artikkelien kantaa siitä, onko synkkä matkailu eettistä vai ei. Useissa eri lähteissä kuvailaan, että synkän matkailun eettisyyttä on vaikeaa arvioida, sillä siihen vaikuttavat niin monet eri tekijät, ja että aihe herättää väittelyä tutkijoidenkin kesken.

Tutkimuksen aikana eniten esiin noussut eettinen ongelma oli ilmiön kaupallistaminen. Haastatelluissa enemmän ristiriitoja tuottivat Stonen (2006) synkkyysasteikon valoisammalle puolelle sijoittuvat kohteet, sillä kuoleman ja synkkyuden kaupallistaminen herätti haastatelluissa vahvojakin mielipiteitä puolesta ja vastaan. Tutkimuksessa *The moral gaze in commercialized dark tourism* tutkijat päätyivät lähes samaan lopputulokseen siitä, että suurimpia yksi suurimmista eettisistä ongelmista ilmiössä on sen kaupallistaminen (Chen & Xu 2020, 2183).

Synkkään matkailuun on liitoksissa useita ongelmia, joista suurin osa liittyy ilmiön epäeettisyyteen. Monet kokevat, että synkät kohteet esittävät kuoleman ja kärsimyksen liian kevyesti tai että kohteissa ”mässäillään” aiheella. Kohteissa useita häiritsee myös se, että ne ovat jollain tapaa epäkuunnioittavia uhreja ja heidän omaisiaan kohtaan. Myös se, että matkailualan yritys tai vaikka kohteessa sijaitseva matkamuistomyymälä tekee voittoa kuolemalla, nähdään sopimattomana. Toki, valoisammassa, esimerkiksi dark fun factories-kategorian kohteissa tämä on ymmärrettävää, sillä kohteisiin liitettävät tapaukset eivät aina ole autenttisia.

Synkkään matkailuun ja sen kohteisiin voidaan liittää enemmänkin ongelmia, joten tämän vuoksi olisi tärkeää pohtia sitä, kuinka sitä voitaisiin harjoittaa eettisesti. Kaupallistetuissa kohteissa tulisi ottaa huomioon monia eri seikkoja; jos tapaus on sen verran tuore, että uhrien omaisia on vielä elossa, tulisi näiden lupaa kysyä. Myös ainakin osa kohteen tuottamista voitoista voitaisiin lahjoittaa esimerkiksi hyväntekeväisyyteen, paikalliselle yhteisölle tai uhrien perheille, näin ikään kuin kuolemasta saadulla rahallisella voitolla saataisiin myös hyviä asioita aikaan. Monissa kohteissa se, kuinka synkät tapahtumat esitetään ovat suurin ongelma, joten siihen pitäisi kiinnittää huomiota, että pysytään hyvän maun rajoissa. Matkailijan näkökulmasta, kannattaa suosia sellaisia synkkiä kohteita, joissa edellä mainitut asiat ovat kunnossa. Mikäli vierailtava kohde ei ole

kaupallistettu, kohteessa täytyy muistaa käyttäytyä kunnioittavasti ja asiallisesti. Jos kohde on yksityisomistuksessa, täytyy muistaa aina kysyä omistajan lupa vierailuun.

Koen, että tutkimus on kohtalaisen luotettava. Haastatteluissa saadut tulokset tukivat jo valmiita tutkimuksia aiheesta, mikä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Lopputulos olisi kuitenkin luotettavampi, jos haastateltujen otanta olisi ollut suurempi, sillä neljä haastattelua on pieni otanta. Tästä syystä olisi mielenkiintoista, jos aiheesta tehtäisiin laajempi jatkotutkimus. Suurempi määrä haastatteluja todennäköisesti tarkentaisi tutkimuksen tuloksia huomattavasti. Mikäli jatkotutkimus aiheesta toteutuu, olisi mielenkiintoista, jos tutkimuksen pohjalta suunniteltaisiin opas, jossa esitellään erilaisia synkän matkailun kohteita, joissa matkailua voi harjoittaa eettisesti. Uskon että opaspaalle olisi kysyntää, sillä aihe kiehtoo monia.

Henkilökohtaisesti, oma mielipiteeni synkkään matkailuun on melko avoin. Koen, että on tärkeää harjoittaa sitä mahdollisimman eettisesti, mutta toisaalta, ymmärrän myös sen, että monissa kohteissa tapahtumat esitetään melko makaaberisti, sillä monet synkkää matkailua harrastavat ihmiset ovat kiinnostuneita nimenomaan kohteiden shokkiarvosta. Etenkin dark fun factories-kategorian kohteet ovat mielestäni eettisiä, sillä vaikka ne ovat kaupallistettuja, ne perustuvat usein epäautenttisiin tarinoihin ja paikkoihin. Itselleni tärkein matkustusmotiivi synkkiin kohteisiin on oppiminen, ja sen mukaan olen tähänkin mennessä kohteet valinnut. Ymmärrän kuitenkin myös muunlaisia motiiveja ja koen, että jokaisella on oikeus harrastaa synkkää matkailua, kun vain osaa käyttäytyä kohteissa kunnioittavasti uhreja, uhrien omaisia sekä muita matkailijoita kohtaan.

Prosessi eteni suunnitellun aikataulun mukaisesti ja jokainen osa-alue sisältää olennaista tietoa aiheesta. Etenkin työn teoreettinen viitekehys onnistui hyvin ja siinä on käytetty apuna laajaa kirjoa erilaisia lähteitä. Empiirinen tutkimus olisi kuitenkin voinut olla laajempi, sillä vaikka laadullisessa tutkimuksessa keskiössä ei ole haastateltavien lukumäärä, olisi muutama lisähaastattelu voinut tuoda tutkimukseen lisää eri näkökulmia. Tästä huolimatta, haastatteluissa tuotettu aineisto tukee jo olemassa olevia tutkimuksia suhteellisen hyvin. Tutkimuksessa onnistuttiin tarkastelemaan, millaisia ongelmia synkkään matkailuun liittyy, ja mitkä seikat vaikuttavat matkustajien haluun vieraila synkissä kohteissa. Tehdyn tutkimuksen lisäksi työn raportointi on johdonmukainen ja helppolukuisen.

Valmiiksi saadun tutkimuksen perusteella voidaan siis todeta, että synkkään matkailuun on liitoksissa paljon eettisiä ongelmia, mutta sitä voidaan kuitenkin harjoittaa eettisesti ja hyvän maun rajoissa. Sekä suoritetuista haastatteluista saatu aineisto, että useat jo olemassa olevat tutkimukset sekä tietolähteet tukevat tätä näkökulmaa. Vastuullisuus on nouseva trendi matkailussa, ja se tulisi ottaa huomioon myös synkässä matkailussa, jotta se olisi mahdollisimman eettistä. Aihe herättää tulevaisuudessakin eriäviä mielipiteitä, joten synkän matkailun harjoittaminen tai harjoittamattomuus riippuu tulevaisuudessakin matkailijan omista henkilökohtaisista arvoista.

Lähteet

Abbadia, J. 2023. Mitä eroa on: Kvalitatiivinen vs. kvantitatiivinen tutkimus? Luettavissa:

<https://mindthegraph.com/blog/fi/kvalitatiivinen-vs-kvantitatiivinen-tutkimus/>. Luettu 16.4.2024

Auschwitz.net. s.a. The victims. Luettavissa: <https://auschwitz.net/the-victims/>. Luettu: 1.3.2024.

Britannica. s.a. Thanatos. Luettavissa: <https://www.britannica.com/topic/Thanatos-Greek-mythology>. Luettu: 12.4.2024

Body Worlds. s.a. Philosophy. Luettavissa: <https://bodyworlds.com/about/philosophy/>. Luettu: 17.5.2024

Chen, S. & Xu, H. 2020. The Moral gaze in commercialized dark tourism. Current issues in tourism. 24, 15, s. 2167-2183

Cultura Obscura 2021. Dark Tourism. Cultura Obscura-blogi. Luettavissa: <https://www.culturaobscura.com/dark-tourism/>. Luettu 21.2.2024.

Delgado, C. 13.10.2022. Dark tourism: Why people travel to sites of death and tragedy. Discover. Luettavissa: <https://www.discovermagazine.com/planet-earth/dark-tourism-why-people-travel-to-sites-of-death-and-tragedy>. Luettu 23.2.2024.

Filosofia.fi. 2015. Etiikka. Luettavissa: <https://filosofia.fi/fi/ensyklopedia/etiikka#Sovel-tava%20etiikka>. Luettu: 13.4.2024

Friedman, Z. 26.1.2024. Dark tourism ethics and criticisms. Where the road forks-blogi. Luettavissa: <https://wheretheroadforks.com/dark-tourism-ethics-and-criticisms/>. Luettu: 3.3.2024

GlobalData 2022. Niche tourism becoming increasingly mainstream – GlobalData Plc. Saatavilla: <https://www.globenewswire.com/en/news-release/2022/06/09/2459973/0/en/Niche-Tourism-Becoming-Increasingly-Mainstream-GlobalData-Plc.html>. Luettu 22.2.2024.

Hospitalitynet. 2022. The rise of sustainable travel, the conscious traveler, and what your brand needs to know. Luettavissa: <https://www.hospitalitynet.org/opinion/4110138.html>. Luettu: 14.4.2024

Hovi, T. 2011. Synkkä turismi. Sananjalka. 53, 1, s.182, 183

Imperial War Museums. s.a. What was the battle of Verdun? Luettavissa:

<https://www.iwm.org.uk/history/what-was-the-battle-of-verdun>. Luettu: 15.4.2024

- Jyväskylän Yliopisto. 2021. Laadullinen tutkimus. Luettavissa: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/netelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>. Luettu: 11.3.2024
- Kajaanin Ammattikorkeakoulu (KAMK). 2021. Turistin roolit, asenteet ja muotokuva. Luettavissa: <https://edukamu.fi/kamkstart-matkailun-perusteet/turistin-roolit-asenteet-ja-muotokuva>. Luettu: 8.4.2024
- Kuopion klassillinen lukio. s.a. Romantiikka. Luettavissa: <https://klassikka.onedu.fi/lehti/zine/43/article-5809>. Luettu: 13.4.2024
- KvaliMOTV. s.a. 6.3.3. Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu. Luettavissa: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3_3.html. Luettu: 17.4.2024
- Lovelock, B. & K. 2013. The Ethics of Tourism: Critical and Applied Perspectives. Routledge. Abingdon.
- Muotio, L. 2022. Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä. Luettavissa: <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/teemahaastattelu-tutkimusmenetelmana/>. Luettu: 17.4.2024
- National Justice Museum. s.a. A journey of discovery. Luettavissa: <https://www.nationaljusticemuseum.org.uk/museum/the-museum>. Luettu: 29.2.2024.
- Näpärä, L. 2017. Haastattelun lajityypit. Luettavissa: <https://spoken.fi/haastattelun-lajityypit/>. Luettu: 11.3.2024
- Opetushallitus. 2022. Etiikka lukion filosofiassa. Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/etiikka-lukion-filosofiassa>. Luettu 13.4.2022
- Opetushallitus. 2024. Etiikan sanastoa. Luettavissa: <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-javille-opettajan-oppaita/tiedollista-taustaa-ja-aineistoja/etiikan-sanastoa>. Luettu: 13.4.2024
- Seaton, A. V. 2002. Thanatourism's final frontiers? Visits to cemeteries, churchyards and funerary sites as sacred and secular pilgrimage. *Tourism recreation research*, 27, 2, s. 73
- Stainton H. 2023. What is niche tourism and why is it so important? Luettavissa: <https://tourism-teacher.com/niche-tourism/>. Luettu 22.2.2024.
- Stone, P., Sharpley R. 2008. Consuming dark tourism: A thanatological perspective. *Annals of Tourism Research*. s. 574-596

Stone, P. R. 2006. Dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. *Tourism*, 54, 2, s. 146, 150-152

Stone, P.R. 2020. Dark tourism and 'Spectacular death': Towards a conceptual framework. *Annals of tourism research*. s. 1-4

TEPA-termipankki. 2023. Etiikka. Luettavissa: <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/etiikka>. Luettu: 1.3.2024.

Tietoarkisto. s.a. Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Luettavissa: <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetaelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>. Luettu: 9.4.2024

Tilastokeskus. s.a. Menetelmät. Luettavissa: <https://www.stat.fi/tup/lomaketiimi/menetelmat.html>. Luettu: 11.3.2024.

Verdict. 2023. Shedding light on dark tourism. Luettavissa: <https://www.verdict.co.uk/growth-of-dark-tourism/?cf-view>. Luettu: 14.5.2024

Kuvat

Black cab heritage tours. s.a. Informatiivinen taulu Viiltäjä-Jack-kierrokselta. Luettavissa: <https://blackcabheritagetours.co.uk/tour/jack-the-ripper-london-east-end-crime-tour/>. Luettu: 11.3.2024.

Britain Express. s.a. Vankityrmä kansallisessa oikeusmuseossa. Luettavissa: <https://www.britainexpress.com/counties/notts/museums/national-justice-museum.htm>. Luettu: 17.4.2024

Maslow, A. H. 1943. Maslow's hierarchy of needs. Luettavissa: https://www.researchgate.net/figure/Maslows-Hierarchy-of-Needs-Source-Maslow-A-H-1943-A-theory-of-human-motivation_fig1_340444319. Luettu: 14.5.2024

National museum of American history. 2014. Smithsonian-museon 9/11-näyttely. Luettavissa: <https://americanhistory.si.edu/explore/stories/911-digital-archives-visitors-tell-us-their-stories>. Luettu 13.4.2024

Stone, P. R. 2006. Dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. *Tourism*, 54, 2, s. 151

Universitat Oberta de Catalunya. 2017. Sustainable tourism is becoming increasingly popular. Luettavissa: <https://www.uoc.edu/en/news/2017/024-sustainable-tourism>. Luettu: 17.5.2024

Liitteet

Liite 1. Haastatteluihin käytetty haastattelupohja

Synkän matkailun ongelmat – haastattelupohja haastattelijalle

Esittele aihe lyhyesti, kerro mitä synkkä matkailu on. Kysy onko aiheesta epäselvyyksiä tai lisäkysymyksiä

Haastattelukysymykset:

- Mitä mielikuvia synkkä matkailu sinussa herättää?
- Oletko itse harrastanut synkkää matkailua? jos olet, miksi ja millaisiin paikkoihin?
- Millaisia tunteita paikka herätti? (Jos vastasi edelliseen ”kyllä”)
- Onko synkkä matkailu mielestäsi eettistä? Perustele miksi kyllä tai ei.

Case-esimerkit:

Olisitko valmis matkustamaan seuraavanlaiseen kohteeseen, perustele:

- kohde, jossa on esillä aitoja historiallisia kidutusvälineitä?
- kohde, jossa joku ihminen on surmattu 100 vuotta sitten?
- kohde, jossa joku on surmattu vuosi sitten?
- Kohde, jossa joku on menehtynyt onnettomuuden seurauksena?
- kohde, jossa on esillä oikeita ihmisen jäänteitä, tai kuvia niistä?
- kohde, jossa kuolemasta on tehty viihdettä, esimerkiksi kauhuteemainen huvipuisto?
- Kohde, joka on toiminut keskitysleirinä?

Liite 2. Tutkimustiedote

Synkän matkailun ongelmat

Hanne Korhonen, puh. [REDACTED]

Pia Kiviaho-Kallio, [REDACTED]

Aineiston keruun tavoitteena on saada pätevä tutkimus siitä, onko synkkä matkailu eettistä, ja millaisia dilemmoja siihen liittyy. Tutkimuksessa halutaan myös saada selville, millaisia tunteita ja mielipiteitä aihe ihmisissä herättää. Tuotetun aineiston pohjalta kirjoitetaan opinnäytetyöraportti.

Haastattelut toteutetaan puhelimesta tai mahdollisuuksien mukaan kasvotusten, sen mukaisesti, mikä sopii haastateltavalle paremmin. Haastattelun aikana haastattelija tekee muistiinpanoja haastateltavan vastauksista.

Haastatteluun osallistuminen kestää noin 20-40 minuuttia.

Haastatteluun osallistuvan ei tarvitse valmistautua haastatteluun etukäteen. Haastattelun alussa haastateltaville kerrotaan lyhyesti aiheesta perustiedot.

Synkästä matkailusta ja sen eettisyydestä on melko vähän tietoa saatavilla suomen kielellä. Osallistuminen tutkimukseen edistää aiheen tutkimusta ja sen suomenkielisen kirjallisuuden luotettavuutta.

Tuotettua aineistoa käsitellään asianmukaisesti ja varoen. Kaikki haastatteluissa tuotettu aineisto sekä haastateltavien henkilötiedot tulevat ainoastaan haastattelijan nähtäväksi, eikä tietoja luovuteta muille tahoille. Opinnäytetyön valmistuttua kaikki aineistot tuhoetaan asianmukaisella tavalla. Henkilötietojen käsittelyssä toimitaan EU:n yleistä tietosuojasetusta 679/2016 ja voimassa olevaa kansallista lainsäädäntöä noudattaen.

Tutkimuksen valmistuttua opinnäytetyöraportti julkaistaan Theseus-verkkokirjastossa.

Hanne Korhonen

[REDACTED]

[REDACTED]